

**Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite  
møte mandag 11. januar 1960 kl. 9.**

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede: Bøyum, Reidar Carlsen, Mellesmo, Finn Moe, Offerdal, Erling Petersen, Reinsnes, Røiseland, Wikborg, Langhelle, Henrik Svensen, Dahl, Hegna, Hønsvald, Ingvaldsen, Vatnaland og Jakob Pettersen (for Watnebryn).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: utenriksminister Lange og handelsminister Skaug.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet statssekretær Engen og byråsjefene Skarstein og Hedemann.

**Formannen:** Jeg beklager at vi har måttet sammenkalle komiteen på et så tidlig tidspunkt, men det henger dels sammen med Stortingets dagsorden, og dels med at både utenriksministeren og handelsministeren skal reise ut for å delta i konferanser. Dette var det eneste mulige tidspunkt til å gi en orientering om de forhandlinger som foregår i kommende uke i Paris om forholdet mellom De seks og De sju, deres forhold til De forente stater osv., og også skissere den stilling som Regjeringen i all fall foreløpig har tatt til det som foreligger.

**Utenriksminister Lange:** Handelsministeren og jeg har tenkt å fordele oppgaven oss imellom, slik at jeg fører à jour utviklingen i dette spørsmålskomplekset til og med forhandlingene på NATO-rådsmøtet og det vestlige toppmøtet i Paris før jul, og så vil handelsministeren – som kommer til å reise og representere oss på den serien av møter som nå skal finne sted i Paris, dels i EFTA og dels i OEEC's ministerråd – følge opp utviklingen fra julaften og frem til i dag, der har foregått ting hele tiden.

Problemstillingen i spørsmålet om hvordan man skulle finne frem til et organisert samarbeid mellom de to gruppene i Europa, De seks og De sju, er til dels endret i den senere tiden som følge av at amerikanerne er begynt å opptre mer aktivt i dette spørsmålet enn de gjorde i løpet av mesteparten av fjoråret. Før dette amerikanske initiativ var det som opptok oss mest – og det gjelder for så vidt ennå, at det opptar oss – den fare for økonomisk splittelse i Europa som de to markedsdannelsene innebærer hvis man ikke finner frem til et fast, ordnet samarbeid dem imellom. Og der gjorde to forskjellige vurderinger seg gjeldende, alt etter som man hørte til De sju eller De seks. Blant De sju så man på frihandelsforbundet som et bidrag til å finne frem til en almen-europeisk løsning av problemene innenfor rammen av OEEC, og hensikten var at man skulle utforme dette samarbeidet innenfor OEEC på en slik måte at det ikke virket restriktivt overfor utenverdenen.

De seks var åpenbart mindre interessert i en spesielt europeisk løsning. For dem sto det å bevare Seksmaktsforbundets identitet som det primære mål, og de sa at alle de handelspolitiske spørsmålene må man søke å løse på verdensomfattende basis innenfor GATT. Det er rent politiske motiveringer som ligger bak denne

holdningen hos De seks. De ser på Den europeiske union bare som det første skritt mot en politisk forbundsstatsdannelse som de håper å arbeide frem til en ledende makt ved siden av De forente stater og Sovjet-Samveldet, og helst sterkere enn Storbritannia. Derfor inngår det som en del av målsettingen for De seks – i hvert fall for de av dem som først og fremst ser politisk på problemene – å redusere Storbritannias innflytelse på Kontinentet. Og som en konsekvens av det er de interessert i å redusere OEEC's betydning som samarbeidsforum, idet det har dannet seg – med rette eller urette – den oppfatning at OEEC har vært sterkt britiskdominert i de årene denne organisasjonen har eksistert.

Av disse to problemstillingene er det utvilsomt den som har vært fremherskende hos De seks, som sterkest har appellert til amerikanerne. Det som særlig i den senere tid har styrket tilnærmelsen mellom De seks og amerikanerne, er at amerikanerne er svært opptatt av – vi synes *påfallende* opptatt av, kanskje – sitt betalingsunderskudd og er redde for at en sammenslutning mellom De seks og De sju ville få preg av en europeisk preferanseordning rettet utad, dels mot dollarområdet, særlig da mot De forente stater, og også til en viss grad mot de andre land i verden, altså også den underutviklede gruppen.

Det annet moment har vært at amerikanerne i lys av den endring som har funnet sted i Europas hele økonomiske stilling, har ment og mener at Europa nå må ta en større finansiell byrde, både hvor det gjelder det felles forsvar og hvor det gjelder hjelpen til underutviklede land.

På begge disse to momentene har så De seks, som har organisert en meget effektiv propagandasentral i Washington, spilt. Resultatet er blitt at amerikanerne later til å ha gjort seg den oppfatning at det som vil tjene Amerikas økonomiske interesser best, er den såkalt verdensomfattende løsning innenfor og på grunnlag av reglene i GATT.

Men det må nok også legges til at selve den ting at Seksmaktssamarbeidet har en politisk målsetting, som Sjumaktssamarbeidet sakner, gjør at Seksmaktssamarbeidet appellerer sterkere til amerikanerne. Mange av dem, kanskje de fleste av dem, er tilbøyelige til å resonnerer nokså enkelt og summarisk, og de ser Seksmaktssamarbeidet som kjernen til et Europas forente stater, slik som de opprinnelige provinser på østkysten av Amerika var kjernen til de nåværende Amerikas forente stater.

Men de har også på amerikansk hold, takket være en «motoffensiv», kan man si, som er startet fra De sju's side, om den ikke er så effektiv som propagandaen fra De seks, etter hvert gjort seg klart at en varig splittelse mellom Sjumaktsforbundet og De seks på det økonomiske felt også kan føre med seg risiko for politisk splittelse, og dermed for svekkelse av hele Atlanterhavssamholdet.

På bakgrunn av disse forskjellige vurderinger og målsettinger fant det da sted før NATO-møtet drøftelser mellom den amerikanske viseutenriksminister for økonomiske saker, Douglas Dillon, og europeiske regjeringer og representanter for EFTA. Dillon besøkte London, Bryssel, Bern og Paris, og hadde i Paris, foruten drøftinger med franske regjeringsrepresentanter, også et møte med representanter for EFTA-landene.

Resultatet av disse drøftingene ble at amerikanerne ble mer innstillet på selv å gripe aktivt inn. Det er vel riktignok sannsynlig at *beslutningen* om å ta en mer aktiv holdning alt var tatt før, men den ble kanskje i sin utforming påvirket av de konsultasjonene han hadde under sin Europa-reise umiddelbart før NATO-møtet.

Ved en aide-mémoire av 19. desember som ble overrakt Utenriksdepartementet fra den britiske ambassade mens møtene pågikk i Paris – det var altså etter det første tre dagers møte i NATO's råd, men før det avsluttende møte den 22. desember, og det var under den første av møtedagene for de fire vestlige store – ble vi underrettet om et forslag fra Mr. Dillon om hvordan man skulle behandle de økonomiske samarbeidsproblemene på toppmøtet. Det vesentlige punkt i dette memorandumet var et forslag om at toppmøtet skulle be de land som er med i OEEC's eksekutivkomite om å sende representanter til et uformelt ad hoc-møte i Paris i nær fremtid for å drøfte behovet for, og metodene for, fortsatte konsultasjoner om de økonomiske problemer som man nevnte i kommunikéet, og som jeg skal komme tilbake til. Forslagets form og også gruppens mandat avvek ikke fra det som senere ble vedtatt på toppmøtet, unntatt hvor det gjaldt medlemskapet.

Om begrensningen i medlemskapet het det i den britiske aide-mémoire, at Mr. Dillon tillot det betydning å ha en mindre gruppe enn samtlige medlemsland og assosierte land i OEEC. Det ville bli en gruppe på 20. Det mente de ble en for stor og uhåndterlig gruppe, og derfor var det viktig – så het det i memorandumet – å begrense gruppen.

Jeg tror nok at et vesentlig moment bak dette forslaget om en begrenset gruppe var at franskmennene stilte seg helt negativt til at disse problemene skulle behandles innenfor rammen av OEEC, og at det gjaldt, for å få franskmennene med på disse drøftingene i det hele tatt, å finne en form som ikke innebar en anerkjennelse av OEEC som det egnede forum.

Da vi fikk dette memorandumet den 19. desember, hadde den britiske regjering ennå ikke gitt noen reaksjon på forslaget til amerikanerne. Men det ble sagt i denne aide-mémoire at man i regjeringens kretser i London fant det fordelaktig om kommunikéet fra toppmøtet ville inneholde et forslag om å studere de økonomiske problemene som alliansen sto overfor, og slik få understreket fra høyeste hold behovet for å finne frem til en ordning av forholdet mellom De seks og De sju. Det var derfor etter britisk oppfatning ønskelig at amerikanerne fikk så gunstig svar som mulig på sitt initiativ. Men britene la til at spørsmålet om medlemskapet – altså bare de som var med i eksekutivkomiteen i OEEC, eller en noe videre krets – burde holdes åpent, og det ble understreket at i hvert fall Sverige burde være med i en sånn mer begrenset gruppe. Det ble videre uttalt at den britiske regjering ikke ville kunne anbefale det amerikanske forslaget hvis det ikke var klart at amerikanerne hadde til hensikt å søke nærmere tilknytning til OEEC, og ikke så på denne ad hoc-gruppen som noe som skulle erstatte og tre i stedet for OEEC.

Dette var situasjonen forut for toppmøtet og NATO's avsluttende møte den 22. desember i fjor. Samtaler som jeg hadde med utenriksminister Selwyn Lloyd under toppmøtet, gjorde det klart at det forelå en sterk mulighet på det tidspunkt for

at man kunne få franskmennene med på forhandlinger i et organ hvor også De forente stater og Canada var representert. På det tidspunkt var forslaget endret til å omfatte medlemmene i eksekutivkomiteen og i handelsstyret i OEEC, hvilket utvidet kretsen til 13 av OEEC's medlemsland – det ble egentlig 12, og så «smuglet» de Nederland inn som varamann til handelsstyret, slik at de ble 13.

I den samtalen jeg hadde med Selwyn Lloyd, understreket han at det var nødvendig å oppmuntre amerikanerne i den nye interesse som de nå viste for de økonomiske samarbeidsproblemer i Europa. Etter kontakt med Regjeringen her hjemme ga jeg overfor Mr. Lloyd min tilslutning til den antydde fremgangsmåte og sa at vi ikke ville insistere på at vi eller at alle medlemslandene i OEEC skulle være med, så lenge det var på det rene at dette var en arbeidsgruppe med et begrenset mandat, og det ikke var hensikten å la den tre i stedet for OEEC, men at problemene måtte komme tilbake til OEEC's organer.

På det tidspunkt hvor jeg hadde denne samtalen, altså den 20. desember, hadde det alt vært en viss drøfting av økonomiske samarbeidsproblemer i NATO's rådsmøte den tredje av de tre første møtedagene 15., 16. og 17. desember. I mitt innlegg under den debatten pekte jeg på faren ved de sentrifugale krefter som gjorde seg gjeldende, særlig på bakgrunn av de økonomiske blokkdannelser, og jeg advarte mot alle eksklusive tendenser som kunne splitte de europeiske NATO-land.

Det var under diskusjonen den 17. i NATO's råd alminnelig enighet om at det var nødvendig å få i gang forhandlinger om problemet De seks og De sju. En som var særlig sterkt opptatt av det, var den belgiske utenriksminister Wigny. I et senere innlegg i debatten tok jeg opp det resonnement som han hadde fremholdt, nemlig at det som er det viktigste problemet, er å finne frem til ordninger som sikrer samarbeid mellom de tre industrielle grupper i den vestlige verden: De seks, De sju og Nord-Amerika – et organ hvor man kunne finne frem til løsning av forholdet dem imellom på den ene siden, og en løsning av forholdet mellom dem og verden utenom på den andre siden. Der skjelnet jeg for så vidt mellom de underutviklede land som «hører til familien» – her tenker jeg på Tyrkia, Hellas, Spania etter at det nå er kommet med i OEEC, Irland og Island, og til en viss grad også Portugal, som jo står i en særstilling blandt De sju – og de underutviklede land *utenfor* «familien»: de underutviklede landene i Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Det viste seg under toppmøtet at Selwyn Lloyd hadde en riktig oppfatning av muligheten for at de fire kunne bli enige. I det kommunikéet som ble sendt ut særskilt om økonomiske problemer, ble det opplyst at det var enighet om å sammenkalle en gruppe som skulle bestå av medlemslandene i eksekutivkomiteen og handelsstyret i OEEC, for å drøfte behovet og fremgangsmåten for fortsatte rådslagninger om to problemer. For det første hjelpen til underutviklede land, og for det annet en handelspolitikk som tar sikte på en fornuftig bruk av de økonomiske ressurser og på å bevare harmoniske internasjonale forbindelser.

På NATO-rådets møte dagen etter, den 22. desember, ble så disse problemene drøftet på grunnlag av en redegjørelse som den franske utenriksminister ga på vegne av de fire, og de økonomiske spørsmålene og debatten om dem opptok en vesentlig del av tiden på dette avsluttende møtet i NATO's råd.

I sin redegjørelse gjorde Couve de Murville det klart at det dreide seg om en foreløpig undersøkelse av problemene, og at det var meningen at denne undersøkelsen i ad hoc-gruppen skulle munne ut i en rapport om den videre fremgangsmåte for undersøkelse og løsning av problemene. I løpet av debatten ble dette ytterligere utdypet bl.a. av utenriksminister Herter som i samsvar med hva han hadde forsikret meg under en samtale som jeg hadde søkt med ham kvelden i forveien, meget sterkt understreket den foreløpige karakter av drøftingene, som bare tok sikte på fastlegge *formene* for mer varige rådslagninger. I disse mer varige rådslagninger var det en selvfølge at alle NATO- og OEEC-land måtte være med.

I debatten understreket jeg for min del særlig betydningen av at toppmøtet kom med et kommuniqué om de økonomiske samarbeidsproblemene, og jeg ga uttrykk for at det syntes som om man hadde funnet frem til en fremgangsmåte som kunne hjelpe til å unngå faren for økonomisk splittelse i Europa. Jeg sa videre at sammensetningen av den foreslåtte ad hoc-gruppen var godt avbalansert, og jeg ga uttrykk for tillit til at gruppen ville kunne komme med forslag og anbefalinger om fremtidige ordninger som ville være tilfredsstillende også fra vårt spesielle synspunkt.

Representanter fra andre av de land som i likhet med oss ikke skulle være med i gruppen – særskilt Tyrkia og Luxembourg – ga uttrykk for en temmelig sterk skepsis og skuffelse over det forhold at man hadde funnet det nødvendig å foreslå en begrenset gruppe. Også Hellas, som selv ville komme med i forhandlingsgruppen, sluttet seg til denne kritikken og fremsatte et forslag om endring i sammensetningen, som imidlertid senere ble trukket tilbake.

Denne kritikken førte da til at Couve de Murville i et nytt innlegg gjorde det klart at det etter fransk oppfatning dreide seg om en meget kortsiktig gruppe. Han snakket om «én dags forhandlinger» i denne gruppen av 12, som det da var – for da var ennå ikke Holland smuglet inn. Det gjaldt bare for gruppen å fastlegge formene for senere rådslagninger, og det var en selvfølge at alle interesserte land ville komme til å ta del i de etterfølgende drøftinger.

Jeg fant grunn til på nytt å understreke den norske oppfatning på dette punkt, og fastslo at det var en forutsetning fra vår side at alle interesserte land måtte ta del når drøftingene av selve realiteten i problemene tok til, når det ikke lenger gjaldt bare form og forum for drøftingene. Mitt resonnement var for så vidt fortsatt det samme, at det var av avgjørende betydning at forhandlinger nå kom i gang, og at det var en stor vinning at De forente stater og Canada skulle delta i disse forhandlingene på like fot med de europeiske medlemslandene.

Forhandlingenes gjenstand var definert i kommuniquéet fra det vestlige toppmøtet, og det var blitt ytterligere utdypet i debatten hva mandatet var. Det åpnet mulighetene for å bringe de presserende europeiske problemene ut av dødvannet. Derfor ga jeg både på pressekonferansen i Paris og i intervju hit hjem og i Kringkastingen uttrykk for at det fra norsk synspunkt var grunn til å være tilfreds med det resultat som var oppnådd på det vestlige toppmøtet og på NATO-møtet hvor det gjaldt hele det økonomiske samarbeidskomplekset.

Og så overlater jeg ordet til handelsministeren.

**Statsråd Skaug:** I tiden som har gått siden desembermøtene i Paris ble avsluttet, har det skjedd en hel del ting, idet det har vært forskjellige kontakter, det har vært oppe en rekke forslag, og det er blitt kastet frem idéer og synspunkter som, så vidt vi kan vurdere situasjonen, betyr at det man her står foran, muligens kommer til å bli noe ganske annet enn det som kommunikeet ga uttrykk for.

Jeg vil gjerne understreke at situasjonen er høyst uklar, og det er øyensynlig også så at de som spiller i første rekke her, ikke alltid er helt på det rene med hva de egentlig ønsker å få til. Det jeg derfor kan gjøre, er å kommentere en del av de punktene som skaper problemer, og hvor Norge vil stå overfor visse problemer i løpet av drøftelsene i denne uken i Paris.

Det som nå først skal skje, er at det i morgen formiddag skal være et EFTA-ministtermøte. Det er sammenkalt for å behandle vesentlig interne spørsmål, men vil selvsagt også komme inn på den foreliggende situasjon. Den såkalte Dillon-gruppe skal så holde møter den 12. og 13. januar, og så skal OEEC ha et ministtermøte den 14. januar.

Saklisten for dette ministerrådsmøtet er i og for seg ikke oppsiktsvekkende, men forhandlingene og drøftelsene under rådsmøtet vil vel i høy grad komme til, skulle man tro, å bli preget av det som er kommet frem i forbindelse med Dillon-gruppens møter, og de forslag som denne gruppen eventuelt vil legge frem for OEEC's råd.

Gruppen har nå 13 sikre medlemmer. Det er USA og Canada og som utenriksministeren nevnte, de 10 OEEC-land som for tiden er representert i OEEC's eksekutivkomite eller i Styret for handelspolitikk. Noen av landene er representert begge steder, og det resultat man da er kommet frem til, er at følgende 10 automatisk er medlemmer av Dillonkomiteen: Storbritannia, Frankrike, Tyskland, Italia, Belgia, Sverige, Danmark, Portugal, Hellas og Sveits. Så er Nederland etter toppmøtet – som utenriksministeren nevnte – besluttet tatt med på grunnlag av at Nederland er Belgias varamann i Styret for handelspolitikk og i den sammenhengen er valgt som formann i stedfortredergruppen for Styret for handelspolitikk.

Så er det tanken i tillegg til dette å invitere en representant for Det europeiske økonomiske fellesskaps Kommisjon. Det ser ut til å være ganske sikkert at de blir med. I alle fall blir det da 13 land plus en representant for Kommisjonen. Det har også vært noen spekulasjoner om man skulle ha med en representant for kull- og stålfellesskapet, men det er foreløpig vist tilbake. Kanadierne har ønsket å ha med en representant for GATT. Det har heller ikke vunnet noen tilslutning. Australia og New Zealand har også antydnet at de er interessert i å være med, men heller ikke det har vunnet noen anklang. Hva gruppen til syvende og sist vil komme til å bestå av, er det derfor ikke helt godt å vite, og i daglig tale mellom dem som steller med dette, har den derfor nå fått det meget betegnende navn «13 plus»-gruppen.

De OEEC-land som da definisjonsmessig ikke er med, er Norge, Østerrike, Tyrkia, Irland, Island, Luxembourg og Spania. Av disse har allerede Østerrike, Tyrkia og Luxembourg sagt meget bestemt ifra at det nå ser ut til å skulle bli til noe

helt annet enn det man regnet med, og at de vil ønske å ta opp sin stilling til medlemskapet til ny overveielse. Dette blir da også et av våre problemer her.

Om ettermiddagen lørdag den 2. januar fikk vi fra den britiske ambassade kopi av et telegram ambassaden hadde mottatt fra London. Det var en melding fra deres ambassadør i Washington om det som var den amerikanske administrasjons foreløpige planer når det gjaldt drøftelsene i Dillon-gruppen. Den britiske Washington-ambassadør hadde bedt om å få snarlig reaksjon fra London, og om mulig fra så mange av EFTA-landene som råd var. Den britiske regjering skulle ha møte og behandle saken mandag den 4de, og vi fikk da sammen en del av de høyere embetsmenn i de departementene som arbeider med disse sakene i løpet av søndagen, og sendte en foreløpig reaksjon til London. Denne foreløpige reaksjon godtok Regjeringen for sitt vedkommende i et møte den følgende dag, nemlig tirsdag den 5te, som sin foreløpige reaksjon på saken.

Det vi fikk var meget knapt, og ikke egentlig så svært meget å få forstand av, men vel egnet til å forårsake spekulasjoner, idet det ble sagt i sin alminnelighet at komiteen skulle drøfte «handelspolitiske spørsmål i møter med jevne mellomrom.» Der var intet sagt om at den fortrinnsvis skulle drøfte forholdet mellom De seks og De syv.

Så ble det videre sagt at man mente det ville være hensiktsmessig innenfor denne gruppen av 13 å nedsette en undergruppe på 7-8 medlemmer som skulle føre rådslagninger om hjelpen til underutviklede land, og for det tredje at man tenkte seg muligheten av å nedsette innenfor 13-gruppen en arbeidsgruppe på 3 eller 4 personer – som da igjen ble kalt «de vise menn» – og som skulle forsøke å lage et utkast til en konvensjon for en ny organisasjon, hvor forutsetningsvis også De forente stater og Canada skulle være medlemmer på like linje med de europeiske land. Denne konvensjonen skulle man forsøke å ha ferdig i løpet av april-mai 1960. Det man da tok sikte på var å få en konsultativ organisasjon, idet man på amerikansk side ikke regnet med å kunne gå så langt i et forpliktende samarbeid som OEEC-samarbeidet i stor utstrekning har gjort. Dette skulle da bli en konsultativ organisasjon som skulle arbeide med hjelp til mindre utviklede land, med handelspolitiske spørsmål, teknisk bistand, osv.

Det ble samtidig gjort oppmerksom på at Kongressen i De forente stater ville trenge en periode på 18 måneder for å ratifisere en slik konvensjon, etter at konvensjonsutkastet altså forutsetningsvis forelå i april-mai i år. I løpet av denne tiden skulle den uformelle Dillon-gruppen fortsette sitt arbeid med de spørsmål som her var reist, og man måtte da samtidig antagelig begrense OEEC's virksomhet på de samme områder.

**Formannen:** Den 18 måneders fristen gjelder altså også en rådgivende organisasjon?

**Statsråd Skaug:** Ja. – I den reaksjon vi sendte ble det sagt at man på norsk side satte pris på at De forente stater på denne måte søker nærmere kontakt med Europa og at vi mente det var riktig og nyttig å forsøke å finne frem til et samarbeid

på det bredest mulige grunnlag. Vi gjorde videre oppmerksom på at da man på norsk side i Paris unnlot å insistere på norsk medlemskap i Dillon-gruppen, var det under den forutsetning at gruppen skulle møtes uformelt på ad hoc-basis og nærmest komme med et opplegg til en diskusjon og gi retningslinjer for hvordan man videre skulle drøfte disse spørsmålene. Vi sa at hvis gruppen nå – som det var meget som tydet på – skulle få en mer permanent karakter og få videre funksjoner enn det som etter vår oppfatning opprinnelig hadde vært forutsetningen, måtte vi komme tilbake til spørsmålet om norsk medlemskap i gruppen. Det er fra norsk side i den forbindelse presisert at når det gjelder å finne frem til løsninger på forholdet mellom De seks og De syv, er vi for så vidt fullt ut klar til å stå på vårt tidligere standpunkt, at der har ikke vi egentlig noe så absolutt sterkt ønske om å skulle være med, idet vi ser det slik at det er andre land blant De syv som vil stå helt på linje med oss, slik at vårt medlemskap for så vidt ikke er absolutt nødvendig. Hvis imidlertid denne gruppen – og det er jo sannsynlig – skal drøfte andre handelspolitiske problemer, kan vi på norsk side ikke uten videre regne med at andre medlemsland innen gruppen vil tale Norges interesser, og i en slik situasjon må spørsmålet om vårt eget medlemskap reise seg.

Når det så gjaldt spørsmålet om det arbeid med hensyn til hjelp for underutviklede land som denne gruppen skulle gå i gang med, pekte vi på problemet med kanalene for hjelp. Det har alltid vært vår innstilling at disse hjelpeaksjonene burde utføres via FN's forskjellige organer og de organer som nå etter hvert er blitt opprettet i forbindelse med Den internasjonale Bank, så vi var noe i tvil med hensyn til hva hele dette arbeid skulle gå ut på. Vi pekte videre på at i den utstrekning denne nye gruppen skulle drøfte spørsmålet om de forskjellige lands bidrag, ville det være rimelig at alle de som skulle være bidragsytere var med og fikk anledning til å drøfte det spørsmålet. Det ville jo i politisk henseende være nokså vanskelig om dette arbeidet ble tatt opp på den måten at enkelte bidragsytere overhodet ikke var med i det forberedende arbeid.

Med hensyn til en reorganisering av OEEC pekte vi på at dette var en sak som ikke egentlig var i kommunikeet fra møtene i desember, og at vi for vår del mente at det var en sak av en slik viktighetsgrad at den burde drøftes av alle OEEC's medlemsland og derfor burde tas opp i Ministerrådet i OEEC.

Vi er så senere blitt kjent med den britiske reaksjon som de har gitt til amerikanerne.

Britene sier at de hilser velkommen anledningen til å diskutere felles økonomiske problemer i en gruppe hvor USA og Canada er fullverdige medlemmer. Det understrekes fra britisk side at OEEC ikke bør forsvinne i sin nåværende form før en effektiv avløsningsorganisasjon er skapt, og britene sier at dette er et syn som de andre EFTA-landene også deler. En beslutning om en reorganisering av OEEC, har britene sagt, må i det minste få samtykke fra OEEC's råd, om mulig i møtet 14. januar. Og de sier at man må sørge for at OEEC kan fortsette sin virksomhet i fullt mon inntil den nye organisasjon er kommet i gang. Idéen med de fire vise menn blir kjølig mottatt fra britisk side, idet de mener at dette er et spørsmål som må drøftes av representanter for medlemslandenes regjeringer. I parentes bemerket kan jeg

nevne at det har vært antydning som medlemmer av denne komite Mr. Burgess, som er den amerikanske representant i NATO og OEEC, Sir Edwin Plowden og Robert Marjolin, den tidligere generalsekretær i OEEC og nå visepresident i kommisjonen i Brussel – og beklageligvis en av dem som i den nåværende situasjon motarbeider OEEC mest.

Istedenfor en firemannskomite til å behandle disse spørsmål antyder britene at man kanskje burde ta sikte på heller å få en komite på 8 à 9 medlemmer, for å få en mer balansert representasjon.

Når det gjelder forholdet mellom EFTA og De seks, som jo franskmennene helst ser ikke blir nevnt, er det fra britisk side sagt at det klart og offentlig må bli kjent at spørsmålet skal drøftes og gis høy prioritet i Dillon-gruppen.

For øvrig understreker man på britisk side at man må gå forsiktig frem når det gjelder spørsmålet om et nærmere samarbeid mellom Nord-Amerika og Vest-Europa, idet man der på britisk side har hensynet til Samveldelandene, og man også har måttet ta hensyn til de andre verdensomspennende organisasjoner – de tenker vel kanskje i den forbindelse mest på GATT.

De understreker også at man bør være forsiktig i presentasjonen av den nye utviklingen, og det advares mot å gå for fort frem og gi inntrykk av at man løser så pass viktige saker som disse over hodet på en rekke land som i høy grad er interessert.

Spørsmålet om formen for den nye organisasjon, hva den skal befatte seg med, vil britene helst ikke ha opp til noen særlig drøfting i denne uke, da det her reiser seg både delikate og vanskelige spørsmål.

Jeg tror at dette er det vesentlige av det som har skjedd, selv om det nok kunne være en hel del mer å si.

Det som er problemet for vårt vedkommende nå, er da hvordan vi skal forholde oss i drøftelsene i denne uken. Som jeg nevnte innledningsvis, er situasjonen i høy grad uklar. Vi vet ikke hvilken vei dette kommer til å gå. Underhåndsdøftingene er vel i full gang i Paris i dette øyeblikk, siden alle hovedpersonene i denne saken allerede har innfunnet seg der. Det er for vårt vedkommende på den ene side selvsagt viktig fullt ut å være klar over betydningen av den vurdering man har på amerikansk side, særlig når det gjelder spørsmålet om hvor langt det er mulig å få Frankrike til å gå – og ved å være for steil, for hard, når det gjelder å oppnå at Norge skal være medlem, kan vi naturligvis risikere å ødelegge noe som er i emning og som kan bli viktig og riktig. På den annen side, hvis denne gruppen, som det er en viss mulighet for, skal bli en faktisk organisasjon for et par år fremover som på konsultativ basis skal ta seg av internasjonale økonomiske problemer hvor vi i høy grad er interessert og hvor de andre medlemmer i gruppen ikke kan antas uten videre å ta vare på våre interesser, er jo det også et for oss avgjørende hensyn, spesielt hvis det nå skulle vise seg at andre land som nå ikke er med, krever å få være med. Det er ikke bare Tyrkia og Østerrike som sier at dette vil de ikke gå med på, men øyensynlig også Spania, som er et av de sist tilkomne medlemmer av OEEC.

Det er naturligvis mange muligheter som kan foreligge her. Det er mulig at man under presset av situasjonen vil forsøke å dempe ned Dillon-gruppens virksomhet, i all fall på papiret, slik at man på den måten kan stille de land tilfreds som mener at de bør være med. Det kan også være at man vil innse at det beste er å ta med alle sammen. I alle fall, om en rekke andre land skal være med, er det vel ikke tilrådelig for oss å si at vi er tilfreds med situasjonen som den er.

Jeg tror dette skulle gi det vesentlige av utviklingen og problemstillingen.

**Formannen:** Jeg skal takke de to statsråder for redegjørelsene. – Er det noen som forlanger ordet?

**Hegna:** Det var et par mindre spørsmål. Har det noen gang vært spørsmål om at den utvikling som nå utenriksministeren og handelsministeren har skissert, skulle ha noen innflytelse på ratifikasjonsprosessen når det gjelder EFTA-konvensjonen, eller kan den få noen slik betydning? Jeg har hørt de forskjellige frister som er kommet inn her, og det kunne jo tenkes at dette kunne gripe inn.

Så er det en ting som jeg er interessert i å høre om. Dette som nå foregår er jo i høy grad initiert fra NATO-hold innenfor OEEC kan man vel si. Og når man overfladisk sett betrakter USA og Canada med deres stilling som tilhørende OEEC i den forstand, når det gjelder disse planene, vil ikke det ha innflytelse på Sveriges holdning? Kommer ikke hele Sveriges nøytralitetssituasjon inn der som et moment? Har det vært drøftet?

Ellers er jo det inntrykk som man sitter med her for så vidt det samme som er sterkt understreket av de to innledere, at situasjonen er ytterst uklar, og det man vel før eller siden må bestemme seg for, det er om man vil innstille seg på avgrensede områder som utbygges og som kan søke kontakt med andre avgrensede områder som utbygges på sin kant – man har altså avgrensede områder som de vesentlige elementer – eller om man tar sikte på å få gjennomført en tollpolitisk nedbygging over så vidt område som mulig, uten noen slike avgrensede områder innenfor hele feltet som vesentlige elementer. Hvis man anser det for en hovedting å komme fram til så omfattende områder som mulig, og hvor disse mindre områder etter hvert tillegges mindre vekt, forekommer det meg at da er vel det så vesentlig at det kanskje ikke er så avgjørende på hvilken måte vårt land deltar i det. Det er selvfølgelig alltid bra å være med, men man kan altså da gi avkall på det, for så vidt som man da vet at man er inne i en fase som gir vesentlige og meget større muligheter enn det man nå har oversikt over. Men hvis man på den annen side regner med fortsatt disse avgrensede områder som skal tre i kontakt med hverandre på en eller annen vis for å løse enkeltspørsmål, synes jeg nok det er av stor betydning at vårt land kan være med for å gjøre sin innflytelse gjeldende.

**Erling Petersen:** Handelsministeren sa at problemet nå var hvordan vi skulle forholde oss den kommende uke, og det er jo riktig. Det er dessverre slik i nokså mange internasjonale forhandlinger at spørsmålet om hvem som skal være med eller hvordan dagsordenen skal stilles opp og en rekke slike spørsmål synes i

perioder å trekke til seg all oppmerksomhet. Vi er altså nå kommet i en fase i dette problemet hvor man må igjennom en hel del av den slags. Men jeg synes nok at det er grunn til, når vi først har saken fore, også å peke på en ting som sikkert statsråden er fullt oppmerksom på og som kanskje hr. Hegna var en smule inne på. Det er at der jo er tydelige tegn til at det har foregått en helt fundamental omlegning av den gamle problemstilling i saken. Jeg vil ikke si at det foreligger dokumentert, men man får mistanke om at det er kommet opp ideer som så å si endrer det helt fundamentale opplegg. For å forenkle det kan man si at det siden desember i høyere grad enn tidligere er kommet opp to alternativer: en europeisk løsning og en verdensomspennende løsning. Det er etter min mening allerede på dette tidspunkt nødvendig å vurdere de muligheter som foreligger på de to områder, og jeg tror også at man i nokså nær fremtid blir nødt til å velge hvilken av de linjene man ønsker å satse på.

Vi har tidligere arbeidet med en europeisk løsning. Det har vært spørsmål om å få en forbindelse mellom De seks og De syv, med eventuell tilknytning fra de fem land som ikke er med. Så kommer den aktive innsats fra De forente stater, og så begynner man å snakke om at der må være et samarbeid med De forente stater og Canada. Men det er ganske klart at i det øyeblikk de trekkes inn, vil det man dekker under betegnelsen samarbeid få en ganske annen karakter.

Det som er det fundamentale, er spørsmålet – for å ta det norske eksempel – om våre varer om 10 år kan gå tollfritt inn, og hvor de kan gå tollfritt inn. Det er det sentrale spørsmål. Det er klart at tanken på et frihandelsområde slik som den først var lansert, og senere det økonomiske forbund – the Economic Association – gikk ut på å skape en slik tollfri innførsel i hele Europa for en rekke varer. Men sannsynligheten for at denne idéen kan utvides til å omfatte De forente stater og Canada, er meget liten. Og i tilfelle det skulle la seg gjøre over en viss periode ved en fullstendig omlegning av handelspolitisk virkning og praksis, ville antagelig resultatet være at den gruppen man da ville få, ville ha så stor tiltrekningskraft at den ville virke på verdenshandelen som helhet. Man ville altså ad den vei komme til å bevege seg bort fra det som var utgangspunktet, nemlig et mer eller mindre begrenset område som var en handelspolitisk og økonomisk enhet. Så om man prøver på den verdensomfattende løsning, vil det etter min mening skje en av to ting. Enten den utvikling jeg nå har skissert – og den er overmåte lite sannsynlig – eller en annen, at man svekker den enhet som frihandelsforbundet i øyeblikket er, slik at man vanner ut disse bestemmelsene. Man får forbindelsen mellom De seks og andre land vesentlig etter de generelle prinsipper i Havannacharteret, og så blir det ingenting igjen av den europeiske integrasjon. Jeg er stygt redd for at det er den vei det kommer til å gå – kanskje stille og pent og rolig og uten at spørsmålet noen gang blir satt på spissen.

Men er man interessert i å redde den europeiske integrasjon, så er det også et spørsmål om hva man vil betale for et slikt resultat. Der er nå tingene låst fast. Man har Frihandelsforbundets idéer på den ene side, man har Fellesmarkedet på den annen side og det er klart at en løsning vil måtte ligge et eller annet sted mellom de ytterpunktene. Hvor langt den må ligge til den ene eller den annen side, er ikke

avgjort. Men det er ganske opplagt at et frihandelsområde kan utformes slik at det nærmer seg en tollunion, og ved harmoniseringsregler for de ytre tolltariffer kan et frihandelsforbund legges an så nær opptil en tollunion som man teoretisk ønsker det. Og omvendt kan man modifisere en tollunion sånn at den vanskelig kan adskilles fra et frihandelsområde. Derfor er det ikke noen *tekniske* vanskeligheter ved den europeiske løsning. Men spørsmålet er: Ønsker man den, og er man villig til å betale det den koster i økonomiske innrømmelser, eventuelt i politiske innrømmelser? Dette har jo vært drøftet tidligere. Det var uenighet på det punkt som splittet De seks og De syv. Men jeg tror at det etter de begivenheter som er skjedd fra desember og utover, er nødvendig å ta dette spørsmål opp til fornyet vurdering på helt fundamental basis, begynne helt nedefra igjen med å legge sammen alle brikkene og komme frem til et vurderingsresultat.

**Wikborg:** Det er ganske vidtrekkende perspektiver som trekkes opp nå etter at Amerika er kommet aktivt med i dette arbeidet, og det er selvfølgelig ikke lett akkurat i øyeblikket å ta standpunkt til disse problemene. Jeg har hele tiden sett det slik at det er Atlanterhavssamarbeidet som er det viktigste. Selv om vi ved en integrasjon i Europa kunne skape en tredje maktfaktor i verdensbildet, tror jeg at i hvert fall Norges interesser ligger mer i retning av det atlantiske samarbeid enn i retning av en slik europeisk samling. Men det er selvfølgelig uhyre vanskelig å vurdere disse problemene. Man må nærmest resonnerer mer ut fra et instinkt enn ut fra noe annet.

Jeg har også trodd at den situasjon vi står i i dag, er fremkalt av De seks, ved at de faktisk etablerte seg. Det har nødvendigvis måttet føre med seg den utviklingen som vi har hatt, at vi har fått De syv, som ikke er noen ønskelig løsning i og for seg, men bare et skritt på veien. Og så er spørsmålet: Skal det være et skritt på veien mot et samlet Europa, eller skal det være et skritt på veien mot en atlantisk union eller hva man vil kalle det?

Der er jeg for min del av den oppfatning at det er det atlantiske perspektiv som det gunstigste for oss. Jeg tror at sett ut fra Norges spesielle interesser er den globale ordningen, om den kan komme i stand, den beste. Får vi en rekke tollunioner rundt om i verden – som vi ser der er tilløp til – vil det affisere både vår eksport og vår skipsfart, så jeg tror nok at vi med vår spesielle struktur må være interessert i den størst mulig globale frihet.

Men er dette riktig, så er det dobbelt betenkelig at vi er satt utenfor.

Når vi har hørt utenriksministerens og handelsministerens fremstilling, hvorav fremgikk at den franske utenriksminister for tre uker siden sa at det skulle være en én dags forhandling, og vi ser det perspektiv som nå rulles opp, må man spørre seg selv: Var han i god tro, eller er Oxenstiernas ord til sin sønn fremdeles gjeldende? Er situasjonen i verden så forvirret at den franske utenriksminister ikke aner den 22. desember hva som er perspektivet ved begynnelsen av januar?

Men med den utvikling det hele nå har tatt, synes jeg vi ser et klart mønster, med Frankrikes mesterhånd i bakgrunnen. De har manøvrert tre av De syv ut. De har selv bare ofret Luxembourg, som betyr svært lite. I den komiteen som nå skal

sitte sammen, er der altså fem av De seks og bare fire av De syv, så vidt jeg skjønner.

**Statsråd Skaug:** Det er seks av De seks, for det er pluss én for Kommissjonen.

**Wikborg:** Dette mener jeg at vi ikke kan godta. Jeg synes vi må hevde at under hele den konstellasjonen som nå foreligger, må vi med våre vesentlige interesser forlange å få være med. Jeg vet ikke om ikke det er det som er nødvendig overfor den franske politikken nå, at vi sier klart fra at dette kan vi ikke være med på, vi *vil* ikke bli satt utenfor, det er for vitale interesser for oss til at vi kan gi dem opp.

Det er nokså tydelig at vi nå skal få en ny organisasjon med, så vidt jeg hørte, tre underutvalg. Den skal sitte sammen i hvert fall 18 måneder, og kjenner jeg det amerikanske senat rett, kan nok den tidsfristen være i korteste laget. Det kan altså bli en nokså permanent historie. Under de omstendigheter kan jeg ikke skjønne annet enn at vi må kreve å komme inn under «pluss» når det gjelder de 13, sånn at vi også blir med i dette.

**Statsråd Skaug:** La meg først få lov til å nevne at jeg tror storparten av de innkomne meldingene om denne saken i de siste 14 dagene er sendt til komiteen. Om det ikke er gjort, skal vi i all fall sørge for at de blir sendt, slik at de av komiteens medlemmer som måtte ønske det, kan lese igjennom de fortløpende meldingene som er kommet inn. Det vil gi et mer nyansert og fullstendig bilde av utviklingen enn det har vært mulig å gi i løpet av den korte tiden vi har til disposisjon her i dag.

Jeg vil også gjerne si at jeg er for min del i det vesentlige enig i den problemstilling som hr. Petersen lanserte. Det var ikke tid for meg til å komme inn på det, men problemstillingen er etter min oppfatning riktig. Vi er nå i den merkelige situasjon at det på sett og vis er blitt Storbritannia som nå hevder et europeisk synspunkt. Maudling har sagt om det som nå skjer, at det er basert på tesen om «Europas ikke-eksistens». Mot dette står Amerika med visse helt spesielle interesser.

Det vi har tenkt, og som vi for så vidt allerede så smått er begynt å snakke med britene om, var å få til en slags brobygging på en eller annen måte mellom De seks og De syv – en brobygging som sikkert ville forutsette at man kom frem til en viss harmonisering av de ytre tollsatser, det kan det overhodet ikke være tvil om. Men vi har sagt at dette bør vi ikke ta opp før vi har forberedt oss noe mer, og før vi har fått EFTA ratifisert. Det som nå skjer, kommer derfor tidligere og med større fart enn vi var interessert i.

Ut fra våre primær-økonomiske interesser tror jeg en videre europeisk løsning ville være det mest fordelaktige – spesielt av den grunn at vi ikke i noe tilfelle kan få til et nord-atlantisk tollpolitisk samarbeid av den art som de to europeiske grupperingene representerer. Amerikanerne har sagt helt klart fra at det

er ganske utenkelig at de for sin del vil kunne gå med på en ordning som medfører at de skal redusere sine tollsatser til null innenfor et europeisk-amerikansk samarbeid. Det vil de bl.a. ikke kunne gjøre av hensyn til de sør-amerikanske republikkene.

Samtidig har de lansert teorien om at man nå ved en innbyrdes reduksjon av tollsatsene de europeiske landene imellom, enten det blir én eller to blokker, etablerer et diskriminerende system rettet mot De forente staters interesser. For ti år siden gikk amerikanerne sterkt inn for at vi skulle gjøre akkurat dette, lage et stort Europas forente stater i økonomisk henseende. Men i dagens situasjon har de snudd noe om på det, og er inne på en tanke som forekommer oss å være nokså umulig, nemlig at vi skal la alle våre tollnedsettelse innenfor De syv – eller eventuelt innenfor De seks pluss De syv – hvor vi dog får noe igjen fra de andre, gjelde også amerikanske varer, mens det er høyst tvilsomt hva vi så får igjen når vi kommer ned i nærheten av null. At man ikke skal diskriminere mot dollarvarene når det gjelder importkvoteordninger og slikt, er det ingen som helst uenighet om. Men det er vanskelig å innse berettigelsen av å forsøke å få den vri på det, at den europeiske form for tollsamarbeid med sikte på å komme ned til null, basert på gjensidige motytelser – som er godtatt av GATT som et system forenlig med GATT – skal være et diskriminerende tiltak rettet mot De forente stater.

Man kan antagelig få amerikanerne til å gå noe ned med sine tollsatser, men vi kjenner til hvilke vanskeligheter det har å føre tollforhandlinger med De forente stater. Og selv om De seks nå snakker om å utvide sin neste tollreduksjon til å gjelde alle andre medlemsland i GATT, må man vel regne med som nokså sannsynlig at dette er noe som de ikke vil gjøre for hvert trinn fremover og helt til de kommer ned til null.

Det er vel fare for at dette er den problemstillingen som amerikanerne vil kjøre opp med i Dillon-gruppen, og heller søke å skyve til side det som var vår primære interesse, nemlig et europeisk oppgjør. Det er også ut fra det synspunkt at vi er blitt mer og mer betenkt ved tanken om at denne Dillon-gruppen skal sitte sammen i et par år fremover og diskutere disse problemer uten at vi er med, men eventuelt bare blir innkalt en gang iblant for å avgi en forklaring om Norges syn på saken.

Saken kan altså kjøres dels på europeisk basis og dels på verdensomspennende basis. På europeisk basis kan man tenke seg veier og muligheter for å komme frem til en tollpolitisk integrasjon ved å komme ned til null med hensyn til tollsatsene. Men det medfører, som hr. Petersen var inne på, visse konsekvenser – sikkert også når det gjelder harmoniseringen av de ytre tollsatser. Vår relasjon til resten av verden får da behandles innenfor GATT. Vi får forhandle innenfor GATT om våre ytre tollsatser – enten det nå gjelder Seksmaktsgruppens felles tollsatser eller det gjelder våre nasjonale – med sikte på å bygge dem ned. Vi får da ta forhandlinger med De forente stater og andre land, og eventuelt gi inn på våre tollsatser mot visse ytelser fra vedkommende land. Dette er jo en linje som vi for så vidt hele tiden har vært inne på og tenkt på. Men det forutsetter en god del diskusjon innen de enkelte europeiske land og de europeiske landene imellom før

man kan ha situasjonen klart for seg, og før man er klar over de konsekvenser en slik løsning kan ha.

Dette var kanskje også et svar på hr. Hegnas spørsmål.

Jeg vil gjerne få si at når det gjelder ratifikasjonen av EFTA, så er vår foreløpige reaksjon den at det som nå skjer, gjør det enda mer ønskelig å få denne ratifikasjon i stand så snart som mulig. Det som skjer nå, er nemlig etter manges vurdering et forsøk ikke bare på å torpedere OEEC, men også på å torpedere EFTA.

Sveriges stilling er for så vidt klar. Svenskene har ikke heftet seg meget ved dette med NATO-aspektet og at saken er kommet frem på den måten som skjedd. Men de har i Washington gjort en *démarche* overfor amerikanerne, der de sier at de legger avgjørende vekt på de europeiske problemer, og at Sveriges fremtidige økonomiske utvikling i høy grad er avhengig av en tilfredsstillende europeisk løsning. De har videre sagt at først på bakgrunn av at man kan finne en tilfredsstillende europeisk løsning, vil det være mulig for Sverige å kunne vurdere sine muligheter for å delta i et utvidet samarbeid når det gjelder de underutviklede land. Bare på denne bakgrunn er de villige til å drøfte spørsmålet om en omlegging av OEEC.

**Ingvaldsen:** Når det gjelder det aktuelle spørsmål om Norge skal forsøke å komme med i dette utvalget, mener jeg at vi ubetinget bør gjøre det. Når jeg har denne oppfatning, er det fordi jeg tror at man står overfor en ny epoke i det internasjonale samarbeid i den vestlige verden. Jeg ser det sånn at nå er man kommet over den situasjon vi hadde like etter krigen, og problemstillingen er på mange måter blitt en annen.

Jeg tror i grunnen problemene er størst i USA, der endringene er størst. Amerikanerne er ikke lenger suverene, en kan bare se på rakettområdet. Amerika er også økonomisk blitt meget svakere forholdsvis. Alt dette tror jeg vil føre til at Amerika fremover er nødt til å konsentrere seg om å styrke seg selv – sin egen økonomi og også rent militært og teknisk. Det endrer forholdene en vesentlig del. Jeg tror ikke Amerika fortsatt vil yte så stor hjelp til andre land, i all fall ikke i form av amerikanske dollars. Hvis det vil yte hjelp, vil det være i form av varer. Jeg tror heller ikke Amerika vil yte så stor direkte militær hjelp. Det er uten tvil en realitet at man der nå mener at Europa er kommet så langt at det må overta noe mer selv. Endelig er den europeiske konkurranse og produksjon på en rekke områder blitt alvorlig for Amerika.

Hvis vi ser på forholdet mellom De seks og De syv, mener i all fall jeg å kunne konstatere at De seks også i forholdet til Amerika har vært atskillig mer fremsynt på en viss måte. I de årene som er gått, har de allerede gjennomført et ganske vidstrakt økonomisk samarbeid på det praktiske plan, ved investeringer, ved tekniske lisensavtaler. Landene innen De syv har nærmest gått i motsatt retning. Disse avtaler spiller også en stor rolle for den amerikanske importen. Amerika har jo andre lovgivningsforhold enn vi.

I dag har Amerika kanskje størst ubehageligheter av England når det gjelder importen, i all fall på en del områder. Så vidt jeg forstår, mener amerikanerne at

englenderne har vært mindre fine i sitt forhold når det gjelder dette. Det tror jeg også det er meget i. Det er i all fall etter min mening helt sikkert at Amerika ikke har noe særlig til overs for De syv. Det henger for en stor del sammen med de handelspolitiske forhold. Jeg ser det sånn at skal man vurdere forholdet realistisk, må man ta hensyn til at Amerika har et langt høyere oppdrevet omkostningsnivå. Omkostningsnivået i Amerika ligger jo likeoverfor Europa som vårt ligger likeoverfor underutviklede land. Og dette problem vil fortsette.

Jeg kan tenke meg at løsningen vil bli og må bli noe henimot det at vi liberaliserer vår import fra USA, men må finne oss i at man der opprettholder atskillig tollbeskyttelse. Jeg tror ikke det går an å betrakte det sånn som man har gjort tidligere, at det skal være full likestilling. Det gjelder verden for øvrig også. Dette blir selvfølgelig et meget stort og alvorlig spørsmål.

Når det gjelder De seks, kan man si at de er fantastisk flinke. De har også tydeligvis resonnert gjennom tingene på en ganske annen måte enn De syv.

Jeg festet meg ved at handelsministeren sa at i det siste hadde utviklingen gått med større fart enn vi var interessert i. Det har jeg inntrykk av i grunnen har skjedd lenge, og jeg tror det kommer til å skje fremover også. Jeg tror initiativet for en stor del ligger blant De seks. Det nytter ikke å komme bort i det, men De syv er handicappet på en rekke områder.

Det som jeg tror i virkeligheten vil komme til å foregå, er at Amerika og Canada vil inn i OEEC, men de vil inn på spesielle betingelser. Jeg synes det er litt synd på en måte – men det er kanskje ikke til å unngå – at man må bryte ned OEEC og ikke tillemper denne organisasjon til de nye forhold. Men dette er det vanskelig for meg å vurdere.

Min konklusjon er altså at jeg tror det vi ser i dag, bare er innledningen til en inngripende omstilling på en rekke områder. Selv om Norge på grunn av landets størrelse o.l. ikke har noen særlig innflytelse, så ser jeg det sånn at blant De syv er Norge vel det eneste land som for tiden ikke er direkte i motsetningsforhold til Amerika. Både England og Sverige gjør det etter min mening, og Sveits har i grunnen aldri hatt noe særlig med Amerika å gjøre. Jeg tror Norge også av denne grunn bør komme med i dette.

**Formannen:** Jeg har tegnet meg selv.

Jeg må også si at situasjonen jo er uklar, men i den utstrekning den er klar, tyder den vel på en ytterst ugunstig utvikling for det som har vært våre mål. Man har jo et sterkt inntrykk av at splittelsen i Europa låses fast, og at det initiativ som amerikanerne nå tar, tar de ikke i noen vesentlig grad for å bygge en bro mellom De seks og De syv, men for å vareta sine egne økonomiske interesser. Det er vel en fare for, hvis man ikke blir klar over hvor hen man vil, at De syv kan bli hengende i luften, og vi med dem. Jeg tror nok at De syv – som det har vært pekt på både av hr. Petersen, statsråd Skaug og hr. Wikborg, må tenke gjennom hvor de egentlig vil hen på lengre sikt.

Man kan nok til en viss grad fremstille det slik at vi har valget mellom en europeisk løsning og en atlantisk løsning. Det er bare det at når det gjelder en

europaisk løsning, er det jo langt større muligheter for en integrasjon. Jeg tror det er helt riktig som handelsministeren pekte på når det gjelder den atlantiske løsning, at hvis man tror amerikanerne vil gå med på å åpne sine grenser for import i noen synderlig grad, så tar man feil. Når man er i De forente stater, merker man at er det noe som forretningsfolk der er redde for, og som de allerede uttaler frykt for, så er det at de skal bli utkonkurrert av billig europeisk import, og at den europeiske eksport skal utkonkurrere dem også på verdensmarkedet.

Under de omstendigheter kan ikke jeg forstå annet enn – det er i all fall min foreløpige reaksjon – at man må konsentrere seg om å søke å få til en ordning mellom De seks og De syv. Skal man være helt ærlig, må man jo være klar over hvordan problemet ligger an: Det er ikke utelukkende De seks som har ansvaret for den situasjon som er oppstått. Når De syv, som hr. Ingvaldsen f.eks. pekte på, hele tiden har gått i et saktere tempo, har jo det sine meget bestemte årsaker. Det er Storbritannia som, som det er sagt, ikke kan velge mellom Europa og Samveldet, og som leter etter ordninger hvorved det kan ha fordelene både av Europa og av Samveldet. Det er ikke så lett, i all fall er det ikke lett å finne en ordning som andre vil gå med på. For noen av De syv, som Østerrike og Sveits, spiller jo nøytralitetshensynet inn og politiske hensyn som gjør det vanskelig. Det spiller vel kanskje også en rolle for Sverige, skjønt jeg har ikke inntrykk av at det gjør det der i så høy grad som i de andre.

Det er jo dette som er forklaringen. Derfor mener jeg at man kanskje fra De syv's side burde drøfte alvorlig hvilke innrømmelser man kunne gjøre fra De syv's side for å få til et brobyggingsarbeid, f.eks. en harmonisering av de ytre tollsatser som har vært nevnt. Etter min oppfatning går utviklingen i retning av en større europeisk integrasjon, og vi må i sin tid også være villige til å ta de politiske konsekvenser av dette.

Som sagt, der er veldig store og vanskelige problemer, men jeg må si at jeg har inntrykk av at nå må man fra De syv's side og fra vår side ikke gjøre den samme feil som vi har gjort under hele denne sakens utvikling – at vi har overlatt initiativet til De seks, og så er vi kommet løpende etterpå og har forsøkt å reparere. Vi må, i særdeleshet under de forhandlinger som kommer nå i vinter, være helt klar over hva vi vil og hvor vi vil.

**Utenriksminister Lange:** Jeg tror det er et moment i hele dette uhyre kompliserte bilde som vi ikke skal overse. Det er at det i amerikansk næringsliv og politikk for tiden pågår en ganske intens dragkamp mellom dem som vil reagere på den endrede betalingsbalansesituasjon og den endrede handelspolitiske situasjon ved å vende tilbake til en ren amerikansk proteksjonisme og isolasjonisme, og dem som leter etter veier til å hindre det og til å opprettholde den allikevel relativt liberale holdning overfor utenverdenen som vi har møtt fra amerikansk side i de senere årene. Og der er det en klar europeisk interesse ikke å vise tilbake det som er en utstrakt hånd fra de liberale kreftene i Amerika til Europa om et handelspolitisk samarbeid, og dermed styrke dem som på det økonomiske område er proteksjonister og på det politiske og sikkerhetspolitiske område er isolasjonister og vil at Amerika

skal trekke seg inn i en «festning Amerika». Det momentet mener jeg for min del det er av vesentlig betydning å ha klart for seg. På den andre siden er jeg helt enig i at man ikke kan gjøre seg håp om å få en atlantisk økonomisk samarbeidsorganisasjon av samme forpliktende karakter som OEEC er det i dag. Derfor bør jo målsettingen – om den lar seg gjennomføre fullt ut, det får stå hen – men målsettingen bør vel være å bevare, så langt det overhodet er mulig, det forpliktende samarbeid i almen-europeisk målestokk, men å supplere det med en konsultasjonsordning, en rådgivende organisasjon innenfor hele den atlantiske gruppen. Om det lar seg realisere, det kan man ha sine tvil om, men i hvert fall synes jeg det er et mål som det er i høy grad umaken verd å forsøke å nærme seg i størst mulig utstrekning.

**Erling Petersen:** Jeg vil understreke et moment som nå utenriksministeren var inne på. Det er at hvis man setter opp mot hverandre det europeiske alternativ og det nordatlantiske, så er det helt klart at handelspolitisk sett er ikke det ordninger av samme, skal vi si, kvalitet. Den europeiske vil handelspolitisk sett være meget vidtgående, men jeg tror at man ikke kan gjøre seg noen forhåpninger om at en nordatlantisk ordning vil bli noe annet enn en ganske utvannet historie handelspolitisk sett. Så det er ikke samme ordning med en forskjellig geografisk dekning det er spørsmål om.

Jeg tror også det er viktig i den foreliggende situasjon å forstå det sjokk som har utløst seg i de enkelte amerikanske kretser som følge av det underskudd de har fått på sin valutabalanse, og at det der er meget farlige krefter i sving som man ikke ubevisst skal forsterke. Hvis man ser på De forente stater spesielle interesser i dette europeiske spørsmål, så er det vel en kjensgjerning at disse interesser er splittet. Når De forente stater har tatt imot Fellesmarkedet med så vidt stor sympati, er det utvilsomt ut fra politisk vurdering. Rent handelspolitisk sett vil også Fellesmarkedet bety en belastning for De forente stater, men det er kommet i annen rekke. Tar man Frihandelsforbundet, har ikke det det tilsvarende politiske pluss, der blir den handelspolitiske belastning stående alene. Så lenge det er tilfelle, er det klart at man ikke kan vente noen sympati i De forente stater for den ordning De syv representerer. Derfor er det et spørsmål: I hvilken grad skal man spille på den politiske interesse? Det vil for De syv medføre visse, kanskje oppofrelser, som de ikke vil gå med på. Og i hvilken grad skal man konstatere den handelspolitiske uvilje som nødvendigvis må gjøre seg gjeldende og som altså dessverre nå har fått sterk medvind på grunn av den rent faktiske utvikling på valutamarkedet?

**Statsråd Skaug:** Hr. Ingvaldsen uttrykte sin beklagelse over at De syv har vært så sent ute. Det kan for så vidt alle være enige i, men jeg vil i denne sammenheng gjerne ha nevnt at det jo har vært overordentlig vanskelig for De syv for det første å ta noe initiativ vis-à-vis De seks, og for det annet å gjøre noe mer utadvendt arbeid, all den stund man ikke er kommet lenger enn til at konvensjonen nå så vidt er undertegnet, og ratifikasjonsprosessen ennå ikke er gjennomført. Helt til det siste har det jo vært ganske tydelige kretser i de forskjellige land som i det

hele tatt ikke har trodd noe på at det ville bli noe av dette. Det er klart at i en slik situasjon er det ikke lett å drive noen utadvendt virksomhet.

Så spørsmålet om den amerikanske valutasituasjon skal opp i Paris til uken. Riktignok har amerikanerne et underskudd totalt sett, men på sin løpende eksport og import har de fremdeles et overskudd – i 1959 på 1 1/2 milliarder dollars. Underskuddet representeres av amerikanske kapitalinvesteringer rundt omkring, hvor amerikanerne i stor utstrekning ikke tar hjem avkastningen av skattemessige grunner: det representeres av hjelp til underutviklede land, det representeres av utgifter til amerikanske militære styrker rundt omkring i verden og av utgifter ved amerikansk valutaforbruk på turisttrafikkens område.

Ingen av disse fire postene ønsker vi i og for seg at amerikanerne skal redusere, men det er jo riktig nok at mange kretser i Amerika ser det som nødvendig, hvis Amerika da ikke kan få et større overskudd på sin eksport og derved få en kompensasjon.

Dette skaper jo et problem som bl.a. har resultert i at et av de dokumenter som foreligger for OEEC's ministerråd, er en anbefaling til de europeiske land om å undersøke mulighetene for visse kapitalanbringelser i De forente stater, og da begynner det jo å bli noe komplisert det hele. Antagelig har de europeiske land gått lenger enn nødvendig med sine kapitalanbringelser der i og med at en stor del av den europeiske valutabeholdning er plasert dels i amerikanske banker og dels i amerikanske treasury bills, og at disse pengene muligens, sett fra europeisk synspunkt, helst burde vært plasert på annen måte. Det er ikke så lett å ta opp, for der har vi jo selv gått nokså langt i anbringelsen av våre valutabeholdninger, og det er mange grunner til at det er gjort.

**Ingvaldsen:** Jeg skal ikke ta opp spørsmålet om tempoet. Selv om det er meget gode forklaringer på hvorfor det er gått så langsomt, mener jeg at vi allikevel står overfor spørsmålet om tempo fremover.

Det har vært nevnt her at De syv burde spille på handelspolitiske og alminnelige politiske interesser. Der må jeg si at amerikanerne har forferdelig liten fidus til De syv's – hva skal jeg si – politiske stilling. Man kan bare tenke på at Sveits, Sverige og Østerrike ikke er med i NATO, det sier jo i seg selv nokså meget. De er nærmest en sånn liten utbrytergjeng i amerikanske øyne.

Det er også en hel del andre ting som jeg ikke skal komme inn på her. For det første er det de som i dag på mange måter skaper akutte amerikanske handelspolitiske problemer. Det er riktig at amerikanerne er redde for import, men i dag er det en uhyre import fra England til Amerika.

Jeg tror at det er det handelspolitiske felt som vi gi De syv en mulighet, og den muligheten tror jeg er meget stor, bl.a. fordi De seks av en hel rekke grunner ikke vil kunne følge med i innrømmelser like overfor Amerika og Canada.

**Wikborg:** Jeg synes det er nokså klart etter det som er kommet frem her, at handelsministeren har rett i at vi bør se å få EFTA-konvensjonen så snart som

mulig, sånn at vi kommer eventuelle forsøk på å torpedere den i forkjøpet. Det er klart at i dette store spillet er det bare styrken som teller, og ikke noe annet.

Når det gjelder forholdet med det europeiske og det atlantiske område, er jeg selvfølgelig klar over at det aldri kan bli kongruente ordninger. Vi kan aldri oppnå det på atlantisk basis som vi kan få på europeisk basis, men det er spørsmål om det ikke allikevel på lang sikt stiller seg slik at det atlantiske for Norge, med vår spesielle struktur, er det fordelaktigste, selv om det blir en tollmessig og handelspolitisk svakere forening enn vi kan få på det europeiske plan. Det er *det* synspunkt jeg gjerne ville holde frem.

**Formannen:** Flere har ikke bedt om ordet. Vi får da la debatten tale for seg selv.

Møtet hevet kl. 10.45.